

S. KLIMENKO
Kyiv

THE PRACTICAL USE OF ZOONYMS IN DRAWING UP A PSYCHOLOGICAL PROFILE AT THE LANGUAGE CLASSES

In the article one of aspects of language preparation of students of higher educational establishment is considered by the study of phraseological units there are the names of animals in basis of that, on employments after educational discipline "Ukrainian (after professional aspiration)". Concentrating attention on units-comparisons, an author gives an opportunity to the future specialists to purchase practical knowledge from reading and stowage psychological to the portrait of man due to the stereotypes set in society.

Key words: language aspect, phraseology comparisons, psychological portrait, social stereotypes.

С. И. КЛИМЕНКО
г. Киев

ПРАКТИЧЕСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЗООНИМОВ ПРИ СОСТАВЛЕНИИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ПОРТРЕТА НА ЗАНЯТИЯХ ПО ЯЗЫКОВЫМ ДИСЦИПЛИНАМ

В статье рассмотрен один из аспектов языковой подготовки студентов – будущих учителей-филологов путем изучения фразеологизмов, в основе которых есть названия животных, на занятиях по учебной дисциплине «Украинский язык (по профессиональной направленности)». Сосредоточивая внимание на фразеологизмах-сравнениях, автор дает возможность будущим специалистам приобрести практические знания из прочтения и складывания психологического портрета человека за счет установленных в социуме стереотипов.

Ключевые слова: языковой аспект, фразеологические сравнения, психологический портрет, социальные стереотипы.

Стаття надійшла до редколегії 21.10.2015

УДК 811.161.1:37

С. С. КОСТЮК
м. Кривий Ріг
s-kostyuk@mail.ru

СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних учених у статті обґрунтовано поняття «міжкультурна комунікативна компетентність студентів-іноземців». З'ясовано питання формування міжкультурної комунікативної компетентності у процесі навчання студентів-іноземців української мови. Подано принципи та підходи, які покладено в основу формування міжкультурної комунікативної компетентності.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, комунікативна компетентність, міжкультурна комунікативна компетентність, компетентнісний підхід, студенти-іноземці.

Зміни в структурі сучасного суспільства, глобалізаційні й інтеграційні процеси, розширення міжнародної та міжнаціональної співпраці створили потребу в нових формах міжкультурної та міжетнічної взаємодії, в осмисленні здатності різних соціокультурних груп до комунікації. Тому розвиток міжкультурної освіти й підвищення рівня соціальної та культурної компетентності є одним із провідних напрямків в освітньому середовищі. Це стосується насамперед студентів-іноземців, які здобувають освіту в нашій краї-

ні, та натрапляють на комунікативні бар'єри в спілкуванні, спричинені соціальними, етнічними, культурними та освітніми відмінностями суб'єктів комунікації. У цих умовах освіта студентів-іноземців розглядається як засіб комфортного перебування в новому середовищі, а метою навчання є формування міжкультурної комунікативної компетентності.

Студенти-іноземці потребують спеціальної соціальної, психологічної та педагогічної підтримки для подолання труднощів, що виникають у процесі навчання, оскільки профе-

сійна підготовка в українському виші має суттєві відмінності від освітньої системи рідної країни. Успіхи студентів-іноземців, їхнє професійне зростання залежать не лише від рівня володіння мовою, але й від знань про країну, у якій вони перебувають, її представників, особливості культури, специфіку комунікативної поведінки, тобто від рівня сформованості міжкультурної компетентності студентів-іноземців.

Отже, стратегія навчання студентів-іноземців передбачає створення умов, які сприятимуть формуванню толерантних міркувань, поглядів, навичок терпимої поведінки в суспільстві, а також у майбутній професійній діяльності. Чинником компетентності цих студентів є отримана ними якісна освіта, соціальний досвід, уміння професійно застосовувати знання на практиці.

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці питання й проблеми міжкультурної комунікації розглянуто в різних площинах. Взаємозв'язку культури та комунікації, а також знанням, які необхідно засвоїти для успішної комунікації, присвячені праці М. Бахтіна, Є. Верещагіна, П. Гуревича, М. Кагана, В. Костомарова, О. Леонтєва. Роботи М. Бахтіна, В. Біблера, Г. Померанц, Г. Авансова, О. Астаф'єва висвітлюють особливості діалогу культур. Вивчення психологічного аспекту міжкультурної комунікації на основі робіт Г. Андрєєва, О. Асмолова, В. Кочеткова, О. Леонтєва, В. Павленко та інших науковців допомагає виявити психологічні проблеми, що виникають під час міжкультурної комунікації.

С. Анеліна, В. Гринькова, М. Васильєва А. Мудрик, В. Пасинок розглядали наукові засади формування комунікативної культури майбутніх фахівців різних напрямів професійної підготовки.

Теоретичні питання та шляхи формування міжкультурної комунікації з'ясовано в працях вітчизняних та зарубіжних науковців (Т. Білоус, О. Бистрай, І. Воробйова, Т. Грушевицька, П. Донець, Ю. Пассов, В. Попков, О. Садохін, Л. Виготський, Є. Верещагін, О. Зимня, В. Костомаров, О. Леонтович, С. Тер-Мінасова вивчали лінгвістичний аспект міжкультурної комунікації.

Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів свідчить про те, що про-

блеми й питання міжкультурної комунікації ґрунтовно вивчено. Водночас процес формування компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців є недостатньо розробленим і потребує системного педагогічного дослідження.

Метою статті є обґрунтування поняття «міжкультурна комунікативна компетентність» студентів-іноземців у процесі навчання на основі аналізу сучасної психологопедагогічної літератури.

У законодавчих документах про розвиток освіти в Україні (Закон України «Про освіту», Національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти) пріоритетним напрямком визнано підготовку студентської молоді до мирного співіснування й співпраці з представниками інших народів, формування національних та загальнолюдських цінностей. Отже, основними завданнями міжкультурної освіти є: розвиток етнічної й культурної грамотності, формування етнокультурної компетентності, усвідомлення взаємовпливу та взаємозбагачення культур. Наявність у представників різних культурних груп необхідних знань, психологічних та практичних навичок для ефективної взаємодії визначають терміном «компетентність». Науковці (О. Леонтович, Н. Гальскова, А. Бердичівський) розуміють під міжкультурною компетенцією якість особистості, що ґрунтуються на знаннях та вміннях, необхідних для здійснення міжкультурного спілкування.

Цікавою є думка Н. Гальскової, яка розглядає комунікативну та міжкультурну компетентності як два складники одного цілого, які забезпечують здатність і готовність до адекватної взаємодії в ситуаціях міжкультурного спілкування [3, 74].

Із погляду М. Черкасової, комунікативна компетентність – це якість особистості необхідна для ефективної взаємодії з представниками різних соціальних, культурних та релігійних груп. Серед рис міжкультурної компетентності науковець виокремлює: відкритість до сприйняття психологічних, соціальних та інших міжкультурних відмінностей; здатність переборювати психологічні та соціальні стереотипи; володіння системою кому-

нікативних засобів та правильний їх вибір у залежності від ситуації спілкування [9].

А. Бодальов розглядає два значення терміна міжкультурна комунікативна компетентність: як синонім до терміна «міжкультурна компетентність» і як самостійне поняття [2].

Аналізуючи поняття міжкультурна компетентність та міжкультурна комунікативна компетентність, А. Анненкова зазначає, що міжкультурна комунікативна компетентність – це здатність переборювати культурні невідповідності, будувати відносини з представниками іншої культури та вести міжкультурне спілкування іноземною мовою, а міжкультурна компетентність направлена на співставлення мов і культур, її формування може здійснюватися рідною мовою [1, 125].

Не всі дослідники розмежовують поняття міжкультурної компетентності та міжкультурної комунікативної компетентності. Так, Н. Обмоєва вважає, що формування концептуальної картини світу пов'язане з використанням мовного коду, тому розвиток міжкультурної компетентності завжди має комунікативний характер [5].

На думку О. Зеліковської, основними принципами формування міжкультурної комунікативної компетентності є: відповідність культурі (освіта не диктує цінності, а створює основи для їх вільного вибору); відповідність індивідуальності та особистості студента (визнання студента активним суб'єктом навчального процесу, вивчення особистості – пріоритетна передумова ефективного діалогу) [4, 95].

Узагальнення результатів досліджень дає змогу визначити міжкультурну компетентність як здатність до самореалізації в межах спілкування з іншими культурами.

Формування здатності до міжкультурної комунікативної компетентності здійснюється в процесі мовної взаємодії: аудіювання, читання, говоріння, письма як у процесі аудиторних занять, так і під час позааудиторної роботи зі студентами. Основною формою організації навчального процесу має стати ситуативне формування міжкультурних ситуацій, де студенти використовують набуті навички задля успішної комунікації, через усвідомлення своєї власної культури мають досягти порозуміння з партнером.

По-різному науковці витлумачують термін «міжкультурна комунікація». Л. Свойкіна визначає міжкультурну комунікацію як особистісну й професійну характеристику студента-іноземця, рівень його соціальної адаптації та самоствердження його особистості в іншому соціокультурному середовищі [6].

Важливою є думка О. Чекуна, яка розглядає міжкультурну комунікацію як педагогічний феномен, специфіка якого – міжкультурна спрямованість навчання, яка викликає трансформацію змісту та форм навчального процесу. Дослідниця розмежовує вміння міжкультурної комунікації студентів за видами діяльності: когнітивні, практичні, оцінні [8, 150].

О. Тепла визначає міжкультурну комунікацію як комплексно-мовний взаємозв'язок і взаємовідношення, у процесі яких люди, що належать до різних національних спільнот, обмінюються досвідом, духовними цінностями, думками. Науковець зазначає, що процес формування міжкультурної комунікації включає: визначення загальної мети й конкретних завдань; ознайомлення студентів у процесі навчання мови з системою наукових знань про права й свободи людини і народів, про нації та їх стосунки; розвиток позитивного досвіду культури спілкування. У випадку зі студентами-іноземцями міжкультурна комунікація є формою реалізації міжнаціональних відносин на особистому рівні [7, 180].

Аналіз наукових праць доводить, що міжкультурна компетентність визначається в дослідженнях по-різному. Одні науковці тлумачать її як здатність співіснувати в одному суспільстві без взаємної дискримінації. З погляду інших, – це здатність брати участь в іншій культурі. Дехто виокремлює її як чинник, який інтегрує знання та зразки поведінки, в основі яких принцип плюралізму мислення й усвідомлення культурних процесів. Отже, міжкультурна компетентність у взаємозв'язку з комунікативною є показником сформованості культури, зокрема і професійної культури студентів-іноземців.

Список використаних джерел

1. Анненкова А. В. Межкультурная коммуникативная компетенция как цель обучения иностранным языкам в языковом вузе [Электронный ресурс] / А. В. Анненкова // Известия Российского

- государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2009. – № 102. – С. 121–125. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/mezhkulturnaya-kommunikativnaya-kompetentsiya>
2. Бодалев А. А. Межкультурная компетенция коммуникативная [Электронный ресурс] / А. А. Бодалев // Психология общения. Энциклопедический словарь / под общ. ред. А. А. Бодалева. – М. : Изд-во Когито-Центр, 2011. – Режим доступа: <http://vocabulary.ru/dictionary/1095/>
  3. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика : учеб. пособие для вузов по спец. «Теория и методика преподавания иностр. яз. и культур» / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – М. : Академия, 2004. – 331 с.
  4. Зеліковська О. О. Місце і роль міжкультурної компетентності в особистісно-орієнтованому навчанні / О. О. Зеліковська // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. – 2009. – № 3 (27). – Ч. 2. – С. 94–98.
  5. Омбоева Н. А. Формирование межкультурной коммуникативной компетенции в процессе изучения иностранного языка [Электронный ресурс] / Н. А. Омбоева – Режим доступа: <http://pedsovet.su/load/116-1-0-16042>
  6. Свойкина Л. Ф. Педагогические условия формирования межкультурной коммуникации у иностранных студентов-филологов: дисс. ... канд. пед. наук 13.00.08 [Электронный ресурс] / Л. Ф. Свойкина. – М., 2006. – Режим доступа: <http://www.dslib.net/prof-obrazovanie/>
  7. Тепла О. М. Формування міжкультурної комунікації у процесі навчання іноземних студентів української мови / О. М. Тепла // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2010. – Вип. 12. – С. 179–182. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/kdsm_2010_12_33.pdf
  8. Чекун О. А. Педагогические условия формирования умений межкультурной языковой коммуникации студентов неязыковых факультетов : научные труды МГУ / О. А. Чекун // Высшее образование для XXI века. – М., 2006. – Вып. 75. – С. 145–151.
  9. Черкасова М. А. Пути формирования межкультурной коммуникативной и экологической компетенций студентов социологического ВУЗа [Электронный ресурс] / М. А. Черкасова, В. П. Черкасов, Н. Ю. Тараненко // Экономическое и гуманитарное исследование регионов. – Ростов-на-Дону, 2010. – Вып. 1. – С. 60–71. – Режим доступа: <http://sni-vak.ru>

S. KOSTYUK

Kryvyi Rih

THE STRUCTURE OF THE TERM FOREIGN STUDENTS' INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE

In the article the term foreign students' intercultural communicative competence is based by analyzing the works of national and foreign scientists. The questions of intercultural communicative competence formation at teaching foreign students are analysed. Principles and approaches which form the basis of intercultural communicative competence are shown.

Key words: intercultural communication, communicative competence, intercultural communicative competence, competence approach, foreign students.

С. КОСТЮК

г. Кривой Рог

СТРУКТУРА ПОНЯТИЯ МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

В статье обосновано понятие «межкультурная коммуникативная компетентность студентов-иностранцев» на основе анализа работ отечественных и зарубежных ученых. Анализируются вопросы формирования межкультурной коммуникативной компетентности в процессе обучения студентов-иностранцев украинскому языку. Изложено принципы и подходы, положенные в основу формирования межкультурной коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, коммуникативная компетентность, межкультурная коммуникативная компетентность, компетентностный подход, студенты-иностранцы.

Стаття надійшла до редколегії 18.10.2015